

Ситняківська С.М.

доцент Житомирського військового інституту імені С.П.Корольова

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ РЕМІСНИЧИХ ШКІЛ ТА РЕМІСНИЧИХ УЧИЛИЩ В УКРАЇНІ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

Друга половина ХІХ – початок ХХ століття були визначальними для становлення в Україні нових соціально-економічних відносин, освіти в цілому, і ремісничої освіти, зокрема, однак темпи розвитку ремісничих навчальних закладів і організаційні засади їх діяльності протягом усього досліджуваного періоду були різними.

Так, якщо у 80-х рр. ХІХ століття на території України існували лише одиничні ремісничі училища, натомість більше було ремісничих шкіл та відділень (для прикладу в 1894 р. було усього три ремісничі училища по одному в Київській, Полтавській та Чернігівській губерніях), то на початку ХХ століття налічувалося вже більше 37 ремісничих училищ і 26 ремісничих шкіл і класів. Найголовнішими з них слід вважати такі: *Київське Олександрівське ремісниче училище*, що було засноване в 1874 році; *Дегтярівське ремісниче училище*, створене в 1878 році, яке у 1986 році було переведене в Полтаву і стало називатися *Полтавським ремісничим училищем*; *Чернігівське Олександрівське ремісниче училище*, що було засноване в 1888 році і навчало ремеслам: столярному, слюсарному, ковальському й токарному; *Харківське ремісниче училище імені Його імператорської величності*, що було відкрите в 1886 році і надавало ремісничу освіту за спеціальностями слюсаря, коваля, механіка, столяра; *Михайлівське ремісниче сільськогосподарське училище*, що було засноване в 1890 році на кошти І. Терещенка в Сумському повіті Харківської губернії; *Єлисаветградське безкоштовне ремісничо-грамотне училище*, засноване у 1867 році; *Гнедінське центральне ремісниче училище*, відкрите у 1881 році, в якому

навчали столярному, різбярському, токарному, шорному, чоботарному й палітурному ремеслу.

У другій половині XIX століття стала формуватися система жіночої ремісничої освіти, яка вміщувала два типи навчальних закладів: семирічні та чотирирічні. Дівчатка вивчали білошвейну справу, дамську моду, гаптування.

Кількість ремісничих класів протягом другої половини XIX – початку XX століття зростала. Так, тільки в 1904 році було відкрито 10 нових ремісничих класів. В цей час в окрузі існувало вже 47 ремісничих класів.

Серед типових ремесел, яким навчали в ремісничих класах системи ремісничої освіти досліджуваного періоду, переважали столярно-токарне (19 відділень і класів), слюсарно-ковальське (11 відділень і класів), що пояснювалося необхідністю знань саме таких ремесел у селянському господарстві.

Як свідчать опрацьовані історичні матеріали, з початку XX століття ремісничі навчальні заклади ставали дедалі більш численними, а кількість учнів у них почасти досягала двохсот.

Отже, можна констатувати, що створення ремісничих навчальних закладів в Україні мало виражений регіонально-економічний характер і детермінувалося потребами регіону в тих чи інших робітничих кадрах. В останні десятиліття XIX століття в Україні стали активно засновуватися ремісничі класи, які давали можливість отримати ремісничу освіту разом із загальноосвітньою, що значно полегшувало їх організацію і змістове наповнення. Ремісничі училища були переважно самостійними навчальними закладами, натомість на початку XX століття вони могли перетворюватися на технічні чи промислові навчальні заклади. Реміснича освіта може розглядатися, як один з аспектів соціальної педагогіки визначеного періоду.